

"Ο ρόλος των Επικουρικών Ταμείων στην Ευρωπαϊκή Κεφαλαιαγορά"

Κυρίες και κύριοι, πραγματικά έχω εντυπωσιαστεί από το επίπεδο της συζήτησης και από το γεγονός ότι αυτή η διημερίδα σήμερα γίνεται από ένα συνδικαλιστικό φορέα, ο οποίος συζητάει τις αλλαγές στην διαχείριση των πόρων των ασφαλιστικών ταμείων.

Αυτό είναι πραγματικά ένα πολύ θετικό βήμα και πιστεύουμε ότι δείχνει ότι η αλλαγή θα έλθει, ακόμα και στην Ελλάδα, αν επιμείνετε και αν προσπαθήσετε να είστε ρεαλιστές, σε ό,τι έχει σχέση με την ανάπτυξη της χώρας.

Όπως είπαμε και χτες και είπε και ο κ. Μοντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 85% βασίζεται σε συστήματα «pay-as-you-go» και το υπόλοιπο 10%-15% χορηγείται από συστήματα κεφαλοποίησης.

Τα συστήματα, σε όλες σχεδόν τις χώρες, είναι επιχορηγούμενα και συγχρόνως θα πρέπει να έχουμε καλύτερο βηματισμό, σε ό,τι έχει σχέση με την ενσωμάτωση και την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χρειάζεται δηλαδή να δούμε πραγματικά με ποιο τρόπο θα κάνουμε πιο αποτελεσματικά τα συστήματα του δεύτερου πυλώνα. Έτσι λοιπόν, ο στόχος μας είναι ξεκάθαρα να προχωρήσουμε στην κατεύθυνση της ενδυνάμωσης των κεφαλαιοποιητικών συστημάτων και να φτιάξουμε ένα σύστημα που θα διασφαλίζει και τις μελλοντικές γενιές.

Έχετε όλοι το σχέδιο της ομιλίας μου και θα πρέπει να σας πω ότι αυτό που πρέπει να καταλάβουμε στην Ευρώπη, είναι ότι το πιο σημαντικό πράγμα δεν είναι η χρηματοδότηση των ταμείων. Θεωρώ ότι οι περισσότεροι οργανισμοί είναι θύματα ενός συστήματος.

Αν έχουμε ένα νεανικό μέσο όρο στην κοινωνία, τα συστήματα «pay-as-you-go» είναι πραγματικά τα καλύτερα που μπορούμε να έχουμε. Υπάρχει όμως μόνο μια χώρα, μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που θα μπορούσε να της ταιριάζει το σύστημα αυτό και αυτή είναι η Ιρλανδία.

Όλες οι άλλες χώρες έχουν μηχανισμούς του συστήματος «pay-as-you-go», οι οποίοι όμως δεν αντιπροσωπεύουν αυτή τη στιγμή την καλύτερη επιλογή για την κοινωνία τους. Έτσι λοιπόν, είμαστε αναγκασμένοι, όπως και στην Ελλάδα να χορηγούμε τις συντάξεις από τον προϋπολογισμό και η μόνη χώρα που δεν το κάνει αυτό στην Ευρώπη, είναι η Νορβηγία.

Υπάρχουν συγκεκριμένες χρηματοδοτήσεις οι οποίες στη συγκεκριμένη χώρα προέρχονται π.χ. από τα έσοδα του πετρελαίου και έτσι δεν βαρύνουν τον προϋπολογισμό. Ή υπάρχουν χώρες που έχουν ένα προϋπολογιστικό πλεόνασμα και έχουν τη δυνατότητα να το κάνουν αυτό χωρίς ουσιαστικά προβλήματα στην δημοσιονομική τους διαχείριση.

Όμως, η κατάσταση αυτή τη στιγμή είναι εντελώς διαφορετική. Το σύστημα υπάρχει εδώ και 40-50 χρόνια και θα μπορούσαμε να καταλάβουμε ότι χρειάζεται να κάνουμε κάτι για να είμαστε περισσότερο αποτελεσματικοί. Μπορούμε να δημιουργήσουμε συστήματα ίσης συμμετοχής, όπως είπε ο συνάδελφος από τη Γαλλία, συστήματα δηλαδή, όπου ο καθένας συμμετέχει κατά ίσο ποσοστό, με ίσο μερίδιο έναντι των υπόλοιπων δικαιούχων.

Ο μηχανισμός λοιπόν, υπάρχει. Και νομίζω ότι τα συστήματα αυτά έχουν πραγματικά μια μεγάλη ισχύ, έχουν επίσης μια δυνατότητα προσφοράς εισοδήματος μέσω της φορολόγησης και έχουν παγιώσει κάποια οφέλη, κάποια κατάσταση, η οποία σε πάρα πολλές χώρες, δεν είναι εύκολο να αλλάξει.

Κάθε φορά που κάποια κυβέρνηση θέλει να αλλάξει τα συστήματα αυτά, υπάρχει μια πολύ μεγάλη αντίδραση από τη μεριά των συνδικάτων και έτσι τέτοιες προσπάθειες πέφτουν στο κενό. Νομίζω ότι αυτό που χρειαζόμαστε στην Ευρώπη και που αναφέρθηκε πάρα πολύ ξεκάθαρα εδώ, από πολλούς ομιλητές και από τον κ. Caballieri είναι το γεγονός ότι πραγματικά χρειαζόμαστε περισσότερη πράξη και λιγότερους κανονισμούς.

Είμαστε πραγματικά παγιδευμένοι στην άρπαγα των κανονισμών μέσα στην Ευρώπη. Θεωρώ ότι οι διερμηνείς έκαναν πάρα πολύ καλή δουλειά και μου επέτρεψαν να παρακολουθήσω αυτή τη συζήτηση που έγινε εδώ κατά τη διάρκεια της ημέρας και νομίζω ότι πραγματικά θα πρέπει να αποφύγουμε τους μύθους, όπως αναφέρθηκε σήμερα το πρωί, από κάποιον ομιλητή, που υπάρχουν στα συστήματα αυτά.

Πρέπει πραγματικά να δούμε ότι αυτού του είδους τα προβλήματα που υπάρχουν δεν μειώνουν τις παροχές αλλά αυξάνουν συνολικά τα προβλήματα. Οι εγγυήσεις του κράτους, που όπως αναφέρθηκε είναι μύθος, είναι επίσης εγγυήσεις που δεν έχουν πραγματικό αντίκρουσμα.

Η ουσία του πράγματος είναι ότι έχουμε πάρα πολλούς περιορισμούς σε ό,τι έχει σχέση με τις επενδύσεις και οι περιορισμοί αυτοί δεν μας προστατεύουν, απλώς αφαιρούν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουμε κάποιες ευκαιρίες.

Όλοι διαβάζουμε στις εφημερίδες, ακούμε στην τηλεόραση ότι όλων των ειδών οι κανονιστικές διατάξεις δεν δημιουργούν με κανένα τρόπο δυνατότητες ανάπτυξης. Η απελευθέρωση από τους συγκεκριμένους κανονισμούς, που έχουμε δει να γίνεται και να εξαγγέλλεται σε πάρα πολλές χώρες της Αν.Ευρώπης, αποτελεί ουσιαστικό παράδειγμα ότι πραγματικά χρειάζεται να αντιμετωπίσουμε τα πράγματα με ένα εντελώς διαφορετικό τρόπο.

Γιατί πτώχευσαν τα συστήματα τα ιδιαίτερα περιοριστικά; Διότι ακριβώς οι περιορισμοί αυτοί τους έκαναν να χάνουν ευκαιρίες ανάπτυξης. Είμαστε λοιπόν θύματα κάποιων περιορισμών και διατάξεων, τις οποίες πρέπει να ξεπεράσουμε.

Νομίζω ότι πραγματικά το μήνυμα είναι απόλυτα κατανοητό, μετά απ' όλες τις ομιλίες που έγιναν στην διημερίδα. Μακροπρόθεσμα, υπάρχουν μόνο 2 βεβαιότητες στη ζωή μας. Ότι θα έχουμε πολλά χρέη και φόρους. Μετά τη μεγάλη χρηματιστηριακή κρίση της δεκαετίας του 1990, αρχίσαμε να αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα που υπάρχουν στα μεγάλα δημοσιονομικά χρέη και αν μέσα σ' αυτά τα υπάρχοντα ρητά δημοσιονομικά χρέη θέσουμε τα άρρητα χρέη των κοινωνικών ασφαλίσεων, θα αντιμετωπίσουμε εκρηκτικές καταστάσεις και οι νεώτερες γενιές θα έχουν να αντιμετωπίσουν τεράστια βάρη.

Τέτοια βάρη που ενδεχομένως, για κάποιες χώρες θα είναι πολύ δύσκολο να τα σηκώσει κανείς. Χρειαζόμαστε λοιπόν, μια νέου είδους αλληλεγγύη που θα έχει σχέση με την κεφαλαιαγορά. Νομίζω ότι αυτό που χρειαζόμαστε είναι όχι καινούργιοι κανονισμοί και περιορισμοί αλλά μια φιλελευθεροποίηση που θα μας επιτρέψει να κινηθούμε προς την κατεύθυνση της καλύτερης απόδοσης των κεφαλαίων.

Η μόνη εγγύηση που χρειαζόμαστε είναι να μειώσουμε τις δαπάνες διαχείρισης και, κατ' επέκταση, το κόστος της εργασίας. Ούτως ώστε να έχουμε υγιέστερες αγορές. Υπάρχουν επίσης διαφορές σε ό,τι έχει σχέση με τον τρόπο που έχουν δημιουργηθεί τα συστήματα αυτά.

Το κατά πόσο δηλαδή είναι υποχρεωτικά και κατά πόσον είναι εθελοντικά ή αποτέλεσμα συλλογικών, διμερών διαπραγματεύσεων και συμβάσεων. Τα συστήματα όπου η συμμετοχή είναι στο 40%-50% των εργαζομένων δεν είναι πολύ καλά. Αυτό στην περίπτωση της δεύτερης στήλης, που τα συστήματα είναι εθελοντικής συμμετοχής.

Θα πρέπει να πούμε ότι σ' αυτό το δεύτερο πυλώνα, με την εθελοντική συμμετοχή, όταν η συμμετοχή είναι τόσο μικρή, δεν υπάρχει χώρος για να κινηθεί κανείς ουσιαστικά.

Ο κ. Monti χτες αναφέρθηκε επίσης στο θέμα της φορολόγησης. Στο θέμα επίσης της κινητικότητας των εργαζομένων μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχει ουσιαστικά ένας τρόπος να αντιμετωπίσουμε το θέμα, όπου η φορολόγηση δεν γίνεται επί των επενδύσεων, επί των ποσών που επενδύονται αλλά επί των ποσών όταν αυτά πληρώνονται στους δικαιούχους.

Σε ένα συνολικό και ενιαίο μελλοντικά σύστημα, το σύνολο της Ευρώπης θα είναι μια εγχώρια αγορά και ελπίζω ότι αυτό θα συμβαίνει περιλαμβάνοντας και την Ελλάδα. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορέσουμε να κινηθούμε με τρόπους, ώστε να έχουμε την καλύτερη απόδοση επί των επενδυμένων κεφαλαίων.

Και όσο καλύτερα επενδύουμε, τόσο καλύτερη απόδοση θα έχουμε και αυτό σημαίνει ότι θα έχουμε λιγότερο ύψος εισφορών. Θα φτάσουμε δηλαδή σε μια κατάσταση όπου μόνο το 20% των συντάξεων θα προέρχεται από εισφορές, ενώ το 80% θα προέρχεται από την απόδοση των κεφαλαίων που θα επενδύονται.

Αυτό σημαίνει ότι θα μπορέσουμε να έχουμε ουσιαστικά αποτελέσματα. Οι παροχές λοιπόν, θα μπορούν να προέρχονται από κεφάλαια επενδεδυμένα σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και επί του θέματος της φορολόγησης, θα μπορεί να φορολογείται ο δικαιούχος τη στιγμή των παροχών, οπότε αυτό θα λύσει, επί της ουσίας, τα προβλήματα.

Θα πρέπει να πούμε επίσης ότι αυτό μειώνει κατά 10%-15% το κόστος της αγοράς εργασίας και αυτό είναι εξαιρετικά θετικό για την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων. Έκανα ορισμένες φορές μια σύγκριση μεταξύ Ολλανδίας και Βελγίου σε ό,τι έχει σχέση με το σύστημα φορολόγησης και είδα ότι αν δεν έχουν οι χώρες τη δυνατότητα να κάνουν άμεση φορολόγηση του εισοδήματος τη στιγμή που πρέπει και να είναι αυτό αποδοτικό, αυτό δεν περνάει αβασάνιστα.

Διότι επί της ουσίας επιβάλλονται έμμεσα φόροι σε άλλα πράγματα για να μπορέσουν να καλυφθούν τα ποσά που χρειάζονται. Εδώ έχουμε ορισμένες πληροφορίες που έχουν σχέση με το συνολικό ενεργητικό των συνταξοδοτικών ταμείων.

Υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις όπου έχουμε πραγματικά πολύ κακή αποδοτικότητα. Θα ήθελα να σας πω πόσο σημαντικός είναι ο δεύτερος πυλώνας ανά χώρα. Θα πρέπει βεβαίως να πω ότι αυτό είναι σχετικό για κάθε χώρα, διότι οι επικουρικές συντάξεις για κάθε χώρα δεν είναι οι ίδιες.

Υπάρχουν διάφορες αποφάσεις που έχουν ληφθεί όπως π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο που έχει ληφθεί η απόφαση να μειωθούν οι βασικές συντάξεις του πρώτου πυλώνα και ως εκ τούτου ο δεύτερος πυλώνας έγινε σιγά-σιγά πιο ενδιαφέρον και πιο ουσιαστικός.

Έτσι λοιπόν, βλέπουμε το 51,2% στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ στην Ολλανδία το ποσοστό αυτό είναι το 33,9%.

Προφανώς όταν λαμβάνονται κάποιες αποφάσεις που μειώνουν τη σημασία της βασικής σύνταξης, αυξάνεται η σημασία της επικουρικής.

Για να δούμε τώρα το ποσοστό της σύνταξης σε σχέση με το ΑΕΠ και βλέπουμε ότι είναι πολύ υψηλό στην Ολλανδία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Πολύ υψηλό στην Ελβετία και αυτό δεν έχει να κάνει με το μέγεθος. Θα πρέπει να πω ότι οι μικρότερες χώρες τα καταφέρνουν καλύτερα από τις μεγαλύτερες.

Πριν μερικές ημέρες ήμουν στο Ρέικιαβικ στην Ισλανδία, η οποία είναι μια χώρα που έχει 250.000 κατοίκους και όπου η σύνταξή τους είναι το 80% του ΑΕΠ, ο δεύτερος πυλώνας καλύπτει το 80% του ΑΕΠ, οπότε καταλαβαίνετε ότι η σχέση δεν έχει να κάνει με το μέγεθος. Και η Ελλάδα θα πρέπει να πω ότι έχει μια πολύ μικρή απόδοση στο θέμα αυτό.

Οι επόμενοι πίνακες αφορούν την κεφαλαιοποίηση στη χρηματαγορά και είναι αρκετά σαφείς, μπορείτε να τους δείτε και μόνοι σας. Εγώ θα ήθελα να πω ότι πριν δυο χρόνια, διαβάσαμε μια έκθεση του E.F.R.P. που ανέφερε σε μια μετάβαση των συστημάτων από το 1993 μέχρι το 2020, πώς προβάλλονται κάποια ποσοστά και τι προβλέπεται να γίνει.

Σ' αυτή την έκθεση παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το γεγονός ότι ο πρώτος πυλώνας θα έπεφτε από 88,8% στο 68%, ενώ ο δεύτερος πυλώνας από το 7% θα ανέρχονταν στο 25% μέχρι το 2020. Είναι ήδη στο 23% στην Ολλανδία και 25% στην Αγγλία, οπότε καταλαβαίνετε για τις τάσεις τις οποίες συντελούνται.

Μιλάμε για ποσά που το 1993 φτάνουν τα 11 τρισ δολάρια. Παράλληλα, επειδή είχαμε πολύ καλύτερη αποδοτικότητα απ' αυτήν που περιμέναμε και υπήρξε μεγάλη ρευστότητα φαίνεται ότι η τάση αυτή θα φτάσει μέχρι το 2020 το ποσό των 17 τρισ. δολλαρίων και λίγο παραπάνω. Οι κεφαλαιαγορές είναι ήδη αρκετά μεγάλες, αλλά καταλαβαίνετε ότι αυτά είναι τεράστια ποσά, σε σχέση με τις κεφαλαιαγορές.

Αναφέρθηκε από προηγούμενους ομιλητές ότι κάτι τέτοιο θα γίνει. Στο πρακτορείο Ράιτερ πριν από δύο μέρες αναφέρθηκε ότι η ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά, μέσα στα επόμενα χρόνια θα φτάσει τα 16 τρισ. δολάρια, οπότε καταλαβαίνετε ότι τα αποθέματα αυτού του είδους φτάνουν περίπου το 1/3 του συνολικού κεφαλαίου που διακινείται στην κεφαλαιαγορά της Ευρώπης.

Θα ήθελα να αναφερθώ επίσης στα διάφορα μοντέλα της Διεθνούς Τράπεζας. Υπάρχουν τα διάφορα μοντέλα του ΟΟΣΑ, το σουηδικό μοντέλο, το χιλιανό και της Άπω Ανατολής. Ουσιαστικά το σουηδικό μοντέλο αναφέρεται σε μια δυνατότητα που έχει ο κάθε εργαζόμενος, το κάθε άτομο, να επιλέξει τον τρόπο με τον οποίο θέλει να ασφαλιστεί και τον τρόπο με τον οποίο θα επενδύσει αυτά τα χρήματα των εισφορών της ασφάλισης.

Υπάρχει ένα μικρό μέρος της σύνταξης που είναι κοινωνικά εγγυημένο από το κράτος και ένα μεγάλο μέρος της σύνταξης που προέρχεται από το δεύτερο πυλώνα. Το μοντέλο της Χιλής, το οποίο αντικαθιστά την κοινωνική πρόνοια, εξατομικεύοντας την ευθύνη, είναι ένα πολύ περίπλοκο σύστημα και το οποίο ουσιαστικά δημιουργεί μια δυνατότητα μεγάλης αύξησης του ρητού ελλείμματος.

Υπάρχει επίσης ένα μοντέλο της Άπω Ανατολής, το οποίο έχει μεγάλο παρεμβατισμό εκ μέρους του κράτους, αρκετή ακαμψία και χωρίς καμία ελευθερία στην επένδυση των κεφαλαίων και αυτό σημαίνει πολύ χαμηλή απόδοση των κεφαλαίων αυτών.

Εμείς προσπαθούμε να βρούμε στην Ευρώπη, ένα μοντέλο που δεν θα έχει τα μειονεκτήματα, ούτε του μοντέλου της Χιλής, ούτε της Σιγκαπούρης. Οι περισσότερες χώρες της πρώην Αν.Ευρώπης αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της γήρανσης του πληθυσμού πολύ πιο αποτελεσματικά, διότι τα πράγματα πηγαίνουν πιο αργά.

Βλέπουν να γίνονται κάποιες αλλαγές αλλά δεν πιέζουν αυτές τις αλλαγές, γιατί οι αλλαγές αυτές δεν γίνονται με πάρα πολύ γρήγορο τρόπο. Τώρα σε ό,τι έχει σχέση με την κεφαλαιαγορά, που αποτελεί και τον πυρήνα της παρουσιάσής μου, θα ήθελα να σας πω ότι για μια μεγάλη διαφανή αγορά ρευστού κεφαλαίου, χρειάζεται να υπάρχει μια άμεση σχέση μεταξύ κεφαλαιοποιητικών συστημάτων και συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Ας δούμε ποια είναι τα παραδείγματα στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, τη Σουηδία και την Ελβετία. Ο δεύτερος πυλώνας στις χώρες αυτές είναι πάρα πολύ μεγάλος, έχει πολύ μεγάλα κεφάλαια στα χέρια του, στη Σουηδία φτάνει τα 3 δις δολάρια, καταλαβαίνετε ότι μιλάμε για μεγάλα κεφάλαια και μεγάλα κέρδη.

Σε όλων των ειδών τις βιομηχανίες, τέτοιου είδους επενδύσεις μπορεί να είναι πραγματικά αποδοτικές. Στην Ολλανδία έχουμε σημαντικά οφέλη και αύξηση των παροχών με πολύ μικρές εισφορές, πράγμα που διαφοροποιεί τη χώρα σε διεθνές επίπεδο.

Αν κάνει κανείς μια σωστή διαχείριση και αν χρησιμοποιήσει τις υπάρχουσες σήμερα τεχνικές διασφάλισης των επενδύσεων, δεν χρειάζεται να μπαίνουμε σε καταστάσεις διατάξεων, περιορισμών και κανονισμών που δημιουργούν ουσιαστικά προβλήματα.

Θα πρέπει να πω ότι αυτό θα είναι θετικό, όχι μόνο για την κεφαλαιαγορά αλλά για τη συνολική λειτουργία των

οικονομιών των χωρών που περνούν σε τέτοιου είδους συστήματα και σε τέτοιου είδους και τρόπους λειτουργίας.

Δεν είναι επίσης συμπτωματικό το γεγονός ότι αυτές είναι χώρες που λειτουργούν αποτελεσματικά σε επίπεδο γενικότερης οικονομίας και που αντιμετωπίζουν λιγότερα προβλήματα ανεργίας απ' ό,τι άλλες. Η Ολλανδία έχει το μισό ποσοστό ανεργίας, από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης.

Σας δίνω επίσης και το παράδειγμα της Ισλανδίας, όπου οι επενδύσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων γίνονται με πολύ αποτελεσματικό τρόπο και χωρίς περιορισμούς. Το ίδιο συμβαίνει και με τα ταμεία αλληλοβοήθειας, ακόμα και με ταμεία που έχουν πολύ μικρό επενδυτικό ορίζοντα.

Θα πρέπει να πω ότι οι μέσοι όροι που βλέπετε στον πίνακα είναι πάρα πολύ σχετικοί, διότι αναφέρονται στο τέλος του 1995. Τα ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά ταμεία είχαν το 54% των κεφαλαίων τους σε μετοχές, το 36% σε πάγιο εισόδημα και το 6% σε ακίνητα.

Ενώ από την άλλη πλευρά, οι μεγάλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί της Ευρώπης, είχαν 22% σε μετοχές, 34% σε πάγια εισοδήματα και 3% σε ακίνητα. Το αποτέλεσμα είναι λοιπόν προφανές, διότι ακριβώς έχουν άλλου είδους ανάγκες ρευστότητας.

Δεν είναι λοιπόν το πρόβλημα, πόσα καταφέρνουμε να αποταμιεύσουμε. Μπορεί να αποταμιεύουμε και πολύ περισσότερα απ' αυτά που έχουμε να επενδύσουμε. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αν αποταμιεύουμε αρκετά, θα έχουμε τη δυνατότητα να έχουμε καλή συνολική αποδοτικότητα και θα μπορούμε πραγματικά να αντιμετωπίσουμε τις ανάγκες μας θετικά.

Πρέπει λοιπόν να κάνουμε επενδύσεις με έναν πολύ διαφοροποιημένο τρόπο, ώστε να μπορούμε να κρατούμε καλά τον έλεγχο, να δημιουργούμε σωστό ισολογισμό και μια τραπεζική πίστη με τους παραδοσιακούς τρόπους.

Με τον τρόπο αυτό θα είμαστε πολύ περισσότερο ανταγωνιστικοί και θα μπορέσουμε πραγματικά να υποβοηθήσουμε τη γενικότερη αγορά και τη γενικότερη οικονομία της χώρας. Χρειάζεται επίσης να υπάρξει μια βελτίωση της χρηματιστηριακής αγοράς, ούτως ώστε να υπάρξουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις.

Τώρα που οι Αμερικάνοι κάνουν μεγάλες επενδύσεις στην Ευρώπη, υπάρχουν διάφορες δυνατότητες οφέλους και παροχών, τις οποίες μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και στη χώρα σας. Τα διάφορα σχήματα, συστήματα και σχέδια μας έχουν πραγματικά κατακλύσει και θα πρέπει να δούμε κατ' αρχήν σε ποια πράγματα θα πρέπει να είμαστε όλοι πεπεισμένοι.

Θα πρέπει κατ' αρχήν να συμφωνήσουμε όλοι ότι το δημογραφικό πρόβλημα υπάρχει και ότι το βάρος του δεν μπορούν να το σηκώσουν οι επερχόμενες γενιές. Χρειάζεται λοιπόν να γίνουν επενδύσεις με πιο διαφοροποιημένο τρόπο, με τρόπο ώστε το κράτος να μπορεί να φορολογήσει αυτές τις επενδύσεις, έτσι ώστε να μπορέσουμε να αναπτύξουμε καλύτερες κεφαλαιαγορές.

Άλλωστε υπάρχουν πολλά παραδείγματα χωρών, όπου το κάνουν και με την εγκαθίδρυση του Ευρώ θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα με πολύ πιο θετικό τρόπο, μέσα σε ένα πολύ πιο σταθερό οικονομικό περιβάλλον.

Διάφορες χώρες όπως η Γερμανία, η Ιταλία και η Γαλλία, αντιμετωπίζουν αυτή τη στιγμή πολλά προβλήματα για τον τρόπο με τον οποίο θα εισάγουν το Ευρώ μέσα στις δυνατότητές τους. Όμως, επί της ουσίας κάποια στιγμή το Ευρώ θα αποτελέσει πραγματικότητα της οικονομίας μας και θα συντελέσει στην προοπτική σταθερότητας του ενιαίου νομίσματος και της ενιαίας αγοράς.

Είναι πολύ σημαντικό να αντιληφθούμε μια άλλη παράμετρο που αφορά την μείωση του κόστους εργασίας. Οι σωστές επενδύσεις των αποθεμάτων, δημιουργούν καλύτερες συνθήκες αγοράς, λόγω της μείωσης του κόστους εργασίας.

Και αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε όχι μόνο περισσότερες θέσεις εργασίας, αλλά ποιοτικά καλύτερες θέσεις εργασίας. Μπορούμε να προσελκύσουμε καλύτερες βιομηχανίες, με καλύτερη τεχνολογία. Και αυτό ουσιαστικά δημιουργεί μια μεγαλύτερη και καλύτερη δυναμική της οικονομίας γενικότερα.

Τολμώ να πω και θα πρέπει να πω ότι είδα χτες τους πολιτικούς της Ελλάδας να αναφέρουν ορισμένα πράγματα. Θα πρέπει όμως, να σας πω κι εγώ, ως μη πολιτικός, ότι οι πολιτικοί, πολύ συχνά φοβούνται τις αλλαγές. Το μέλλον που οι πολιτικοί βλέπουν μπροστά τους είναι απλώς το αύριο. Δεν μπορούν να δουν τα συστήματα του αύριο, το λίγο πιο μακρινό αύριο.

Δεν μπορούν επί της ουσίας να αναλάβουν πρωτοβουλίες που θα αφορούν το λίγο πιο μακρινό μέλλον. Θα πρέπει να το δούμε αυτό μέσα στις αρχές της επικουρικότητας, άλλωστε αναφέρθηκε από τον κ. Μοντι και για αυτό θα πρέπει πραγματικά να έχουμε τη δυνατότητα να αναλάβουμε πρωτοβουλίες και να ωθήσουμε την πολιτική βούληση στην κατεύθυνση αυτή.

Τα κράτη-μέλη δεν έχουν τη θέληση να δεχθούν τις αλλαγές. Δεν θέλουν επί της ουσίας τις αλλαγές, εκτός από κάποια

κράτη που έχουν μπροστά τους πολύ σοβαρά προβλήματα.

Όμως με τη νομισματική ενοποίηση θα αναγκαστούν να προχωρήσουν σε ένα είδος αλλαγών και πιστεύω ότι η Πράσινη Βίβλος για τις συμπληρωματικές συντάξεις, πυροδοτεί κάποιες αλλαγές, οι οποίες δεν θα χρειαστεί να περιμένουν για πολύ ακόμα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε πολύ τον φίλο κ. K. De Ryck για τη συμβολή του στην ενημέρωσή μας πάνω στην διεθνή εμπειρία και πιστεύω βέβαια ότι αν όντως είχαμε αυτονομία και αυτοδιαχείριση καθώς και κεφάλαια να διαχειριστούμε, θα κέρδιζε επάξια τον τίτλο του πρώτου συμβούλου επενδύσεων.

Γιατί πιστεύω ότι η ενημέρωση και το εύρος της γνώσης που έχει γι' αυτά τα θέματα είναι πράγματι τεράστια. Θα ήθελα αν υπάρχουν ερωτήσεις από κάτω να γίνουν. Όμως πριν, θα δώσω το λόγο, στον φίλο K. van Rees, που θέλει να κάνει ένα γενικό σχολιασμό για όσα συζητήθηκαν αυτές τις δύο μέρες. Στη συνέχεια μπορούν να γίνουν ότι ερωτήσεις υπάρχουν και ο κ. Σ. Ρομπόλης θα κλείσει με τα συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής αυτής διημερίδας.